

КИЇВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

На правах рукопису

ПРУТСЬКА ОЛЕНА ОЛЕКСІЇВНА

МАЛІ ЕКОНОМІЧНІ ФОРМИ В СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО
ГОСПОДАРСТВА

Спеціальність 08.00.01 - Політична економія

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1994

330.8

Робота виконана на кафедрі економічної теорії Київського торговельно-економічного інституту

Науковий керівник: заслук. працівник освіти України, кандидат економічних наук, професор Попов В.М.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, академік Чухно А.А.

кандидат економічних наук, доцент Куценко В.Д.

Провідна організація: Український державний аграрний університет

Захист відбудеться "28" квітня 1994 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К ІЗІ.01.01 у Київському торговельно-економічному інституті за адресою: 253156, м. Київ, вул. Кіото, 19.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського торговельно-економічного інституту.

Автореферат розісланий "24" березня 1994 року.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради, кандидат економічних наук, доцент

[Handwritten signature]

Н.І. Морозова

ЛННБ України і Стефаніка

00801590 (N)

ІНБ ім. В. Стефаніка
АН України

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення і розвиток малого бізнесу є стратегічною проблемою економічної політики в умовах переходу від адміністративно-командної економіки до соціально орієнтованого ринкового господарства. Малі господарчі форми виступають суттєвою складовою частиною ринкової економіки, її масовою базою і інтегральним елементом конкурентного ринкового механізму.

Досвід усіх построзсоціалістичних країн підтверджує роль малого бізнесу як необхідного компоненту і обов'язкової умови реформування економіки. Сприяючи різкому збільшенню кількості суб'єктів господарювання, зміні характеру і форм економічних зв'язків, залученню до підприємницької діяльності досить широких верств населення, малий бізнес реалізує функції переведення економіки на ринкові засади, зміни структури власності і підвищення ефективності виробництва, вирішення соціальних проблем перехідного періоду.

Малі господарчі форми стали об'єктом широкого вивчення в країнах Східної Європи лише в останні 2-3 роки у зв'язку з нагальними потребами практики. До початку економічних реформ для суто наукових досліджень даної проблеми не було ні теоретичної, ні фактологічної бази, тому що не існувало у скільки-небудь розвинутому вигляді самого об'єкту вивчення. Минулі дослідження проводилися на базі розвинутих країн і на засадах марксистсько-ленінської методології, згідно до якої провідною тенденцією є підвищення рівня усунювання виробництва шляхом його концентрації і централізації, а також поступове витіснення дрібного виробництва. Причому крупне виробництво начебто заздалегідь має безумовні переваги над дрібним. Така одностороння позиція призводила до відповідних висновків в економічній теорії і практиці. Частина досліджень була акцентована на критиці політики економічно розвинутих країн по підтримці малого бізнесу, даремних наче зусиллях протистояти його витісненню і придушенню з боку великого капіталу. Зрозуміло, що теоретичні висновки цих досліджень не можуть бути основою подальшого вивчення проблеми малих економічних форм.

Існують різні погляди на визначення місця і ролі малих форм господарювання в сучасних економічних системах. Діапазон цих по-

глядів вельми широкий – від самостійної, провідної ролі малого бізнесу в економіці до уявлень про другорядні, цілком залежні від великих корпорацій, функції малих економічних форм. Проблеми малого бізнесу досить широко вивчаються в різних регіонах світу, але найбільшу увагу цій проблемі приділяють західноєвропейські, американські і японські вчені. Незважаючи на досить значну кількість публікацій, присвячених малому бізнесу, багато теоретичних і практичних питань вивчено явно недостатньо. Відсутнє навіть чітке визначення поняття "малі економічні форми" або "малий бізнес", суттєво відрізняються його кількісні параметри в різних країнах, що ускладнює проведення порівняльного аналізу. Виходячи із різниці в теоретичних підходах, традиціях економічного розвитку та інших особливостей окремих країн, у світовій практиці можна побачити як приклади постійної опіки і підтримки малого бізнесу, так і факти його повного ігнорування з боку держави.

Глибоке наукове вивчення малих форм господарювання в країнах СНД, і в Україні у тому числі, лише починається. Цій проблемі присвячені роботи В.Н. Афанас'єва, А.І. Барановського, Б.Г. Горбунова, В.М. Ічитовкіна, М.П. Клінової, Г.П. Кулікова, Д.Г. Левчука, А.П. Леонтьєва, В.Г. Мединського, П.А. Мягкова, В.Г. Парначова, І.І. Разумнової, В.А. Рубе, А.М. Ткаченко та інших. Однак комплексні, фундаментальні праці, що узагальнюють вітчизняний досвід розвитку малого бізнесу, відсутні. З усього розмаїття проблем малих господарських форм в період створення засад ринкової економіки лише теза про необхідність і можливість розвитку малого бізнесу є загальноприйнятною і такою, що не викликає сумніву. Дискусійними залишаються питання про глибинні причини існування малих економічних форм, їхню суть, функції і роль в період створення ринку, необхідність, напрямки і форми державної підтримки і т.д. Більше того, існують полярні позиції: від тверджень про те, що місце малого підприємництва на узбіччі господарського життя, в центрі якого міститься велике виробництво, до розуміння малого бізнесу як рушійної сили становлення і зміцнення ринку, своєрідного локомотива реформування економіки. Таку ситуацію пояснити досить просто – йдеться про явище, яке було майже повністю відсутнє у вітчизняній практиці з часів НЕРПу до початку реформ у 90-х роках. Відповідно, не цікавила ця проб.

лематика й вітчизняну економічну науку, принаймні в конструктивному плані.

Слі., відмітити, що характер більшості досліджень є прикладним і ведуться вони на основі фактичних даних розвинутих країн. В них описуються роль і функції малого бізнесу в цих країнах і надаються рекомендації щодо застосування їхнього досвіду в умовах СНД. Проте, враховуючи саму виключність переходу від адміністративно-командної економіки до ринкової, глибину і масштаби перетворень, теорії і досвід держав розвинутої ринкової економіки не можуть стати повноцінною основою для реформ. Достатнє теоретичне обґрунтування ринкових перетворень повинно вбирати чинники історичного розвитку і сучасності, взаємодію і суперечність загального і особливого в економічних реформах.

Вирішення практичних завдань щодо створення основ ринкової економіки і недостатня теоретична розробка проблеми викликають необхідність подальшого дослідження малих форм господарювання. При цьому особливо актуальними є теоретичні /методологічні/ аспекти цієї проблеми, розробка цілісної концепції розвитку малого бізнесу в перехідний період.

Названі вище причини, актуальність проблеми, її теоретична і практична значимість обумовили вибір теми, визначили мету і завдання даного дослідження.

Головною метою дисертаційної роботи є дослідження суті, причин існування, місця і ролі малих форм господарювання в сучасній економіці, а також розробка системи заходів щодо підтримки і регулювання малих економічних форм в умовах переходу до ринку.

Відповідно до вказаної мети, у дисертаційному дослідженні вирішувались такі завдання:

- проаналізувати і узагальнити найбільш поширені точки зору з умов виникнення, сутності і ролі малих форм господарювання в економічній системі і визначити власне ставлення до них;

- виявити вплив усупільнення виробництва на формування малих економічних форм, їхню взаємодію і взаємозумовленість;

- виділити критерії та соціально-економічні функції малих форм господарювання, їхній вплив на створення основ ринкової еко-

номіки;

- показати вплив різних форм власності на формування основних типів малих економічних форм;
- розкрити економічні передумови створення і розвитку малого бізнесу в Україні;
- показати роль приватизації в становленні малих господарчих форм, їхній взаємозв'язок;
- обґрунтувати необхідність і шляхи створення системи підтримки і регулювання малого підприємництва в Україні.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, пов'язаних з формуванням малих форм господарювання та їх функціями в процесі створення засад ринкової економіки.

Теоретичною та методологічною основою проведеного дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, статистичні дані і фактичні матеріали, опубліковані у спеціальних збірках та часописах, дані соціологічних досліджень.

Перед із загальними принципами методології економічного дослідження в роботі застосовуються й конкретно-економічні методи економічного аналізу, групування, аналітичних порівнянь.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в процесі дослідження висуваться і обґрунтовуються окремі теоретичні положення і додаткові аргументи відносно умов формування, суті, причин існування, місця та ролі малих форм господарювання в економічній системі, їх впливу на створення основ ринкової економіки. Новими моментами у вирішенні поставленої проблеми є такі:

- багатоаспектний, комплексний підхід до аналізу малих форм господарювання. Дослідження ведеться в історичному, просторовому і функціональному аспектах; з урахуванням системної взаємодії в структурі суспільного виробництва;

- суть малих форм господарювання /МФГ/ визначено як єдність кількісних параметрів та якісних соціально-економічних характеристик, які змінюються в процесі еволюції економічної системи;

- усупільнення виробництва розглядається як єдність процесів відособлення і інтеграції економічних суб'єктів, що створює

умови для виникнення МБГ;

- досліджено вплив малого підприємництва на формування оптимальної розмірної структури і підвищення сталості економічної системи;

- обґрунтовано положення про зміну місця і ролі МБГ в ході еволюції ринкового господарства і перетворення їх в системоутворюючий фактор економіки;

- проаналізовані основні напрями впливу малих економічних форми на становлення ринкової економіки, їх взаємозв'язок;

- визначено прямий і опосередкований вплив процесу приватизації на розвиток малого бізнесу;

- викладені основні положення концепції розвитку МБГ і обґрунтовані шляхи створення комплексної системи підтримки і регулювання малого підприємництва в Україні.

Теоретичне значення дисертації полягає в комплексному дослідженні функцій і ролі малих форм господарювання в процесі формування засад ринкової економіки. Його результати можуть бути використані при подальшій розробці теоретичних і практичних аспектів цієї проблеми.

Практична значимість дослідження полягає у тому, що отримані висновки і запропоновані практичні рекомендації можуть бути використані при розробці і реалізації комплексної програми підтримки і регулювання малого підприємництва в Україні. Положення дисертації можуть використовуватися в процесі викладання курсу економічної теорії, а також при розробці спецкурсів, методичних посібників, проведенні консультативної роботи з підприємцями.

Апробація роботи. Теоретичні висновки, положення і практичні рекомендації дисертації доповідались і обговорювались на наукових конференціях: "Проблеми економіки, аналіза и аудита в условиях рынка и разгосударствления собственности" /м.Вінниця, 1992 р./, "Ринок і проблеми гуманітарної підготовки економічних кадрів у вищій школі" /м.Київ, 1992 р./, "Проблеми переходу України до ринкових відносин" /м.Вінниця, 1993 р./, а також на засіданнях теоретичного семінару кафедри соціально-економічних наук Вінницького факультету Київського торговельно-економічного

інституту.

За темою дослідження видано дві статті і три тези доповідей на конференціях загальним обсягом 1,45 д.а.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, двох глав, закінчення та списку використаної літератури. Обсяг роботи - 126 сторінок машинописного тексту, список використаної літератури - 175 найменувань.

Коло завдань та послідовність їх розробки обумовили таку логіку і структуру дослідження.

Вступ.

Глава I. Місце і роль малих форм господарювання в економічних системах.

- 1.1. Усуспільнення виробництва як основа виникнення та еволюції малих економічних форм.
- 1.2. Суть, критерії та соціально-економічні функції малих форм господарювання.
- 1.3. Суб'єкти власності в малих економічних формах.

Глава II. Умови становлення і розвитку малих форм господарювання в Україні.

- 2.1. Роздержавлення і приватизація - основа формування ринкового середовища та малого підприємництва.
- 2.2. Роль фінансово-кредитних відносин в становленні малих підприємств.
- 2.3. Проблеми створення системи підтримки і регулювання малого підприємництва.

Закінчення.

Список використаної літератури.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вихідним пунктом виникнення і розвитку дрібного виробництва є поглиблення суспільного поділу праці під впливом науково-тех-

нічного прогресу. Диференціація праці, її розчленування на певні види, ході поділу праці об'єктивно вимагають кооперації праці, налагодження господарських зв'язків. Соціально-економічна форма цих процесів виявляється в зростанні рівня усупільнення виробництва, зміст якого становить суперечлива єдність і взаємодія двох сторін - економічного відособлення товаровиробників та їх інтеграції через господарські зв'язки. Саме відособлені спеціалізовані виробники, що спонукуються економічними інтересами, історично з самого початку створили "критичну масу" і конкурентне середовище, необхідні для дії ринкового механізму.

Усупільнення виробництва, відбиваючи взаємодію, синтез техніко-технологічних та соціально-економічних процесів, набуло особливої динаміки на стадії машинного виробництва. Результатом усупільнення стало утворення цілісної саморегульованої економічної системи шляхом посилення взаємодії і тісноти зв'язків між відособленими господарськими суб'єктами, спеціалізованими товаровиробниками, які також зазнали суттєвих змін. Динаміка цієї системи, як довів М.Д. Кондрат'єв, схильна до хвилеподібних коливань навколо рівня рівноваги, відхиляючись в той чи інший бік. Причому економічна система переживає не тільки хвилеподібний коливальний рух, але разом з тим безперервно еволюціонує, змінюється. В цьому еволюційному процесі змінюється і сам рівень рівноваги.

Рівень рівноваги другого порядку пов'язаний, зокрема, з періодом функціонування засобів виробництва, насамперед знарядь праці. Для його досягнення необхідна рівновага у розмірах виробництва і споживання за даної маси основних капітальних благ, що залучені у виробничий процес /які функціонують десятки років/. Масштаби виробництва залежать від кількості і розмірів самих підприємств, останні, в свою чергу, залежать від знарядь праці, що застосовуються, сфери і галузі виробництва, тобто в кожний даний момент часу виробництво характеризується цілком визначеним співвідношенням великих, дрібних і середніх підприємств. Зміна точки рівноваги через еволюцію основних капітальних благ викликає зміни в розмірній структурі виробництва.

Економіка, як будь-яка складна саморегульована система,

тягнеться до точки рівноваги, до кількісної та структурної сталості. Якщо кількісна сталість визначається чисельністю елементів - відособлених виробників /чим їх більше, тим більша сталість/, то структурна - характером і тісністю зв'язків /прямих і зворотніх/ між господарськими суб'єктами. Для зміцнення зв'язків в системі необхідні різномірні, різномасштабні елементи, тобто підприємства різних розмірів. Тому розвиток економічної системи йде шляхом її ускладнення: збільшення кількості елементів і ланок, зміцнення зв'язків між ними /як горизонтальних, так і вертикальних/. В результаті взаємодії система набуває нову якість, а не зводиться до простої суми елементів, які входять до неї. Дрібне виробництво виконує як функцію збільшення кількості виробничих ланок /через чевеликий розмір/, так і налагодження господарських зв'язків, їх різноманітності і тісноти.

Критерію виділення малих форм господарювання включають кількісні і якісні аспекти. Кількісний бік визначається розміром структурою економіки в цілому, яка в свою чергу, залежить від рівня рівноваги економічної системи 2-го порядку /за М.Д.Кондратьєвим/, а останній пов'язаний з періодом функціонування засобів виробництва, насамперед знарядь праці. Науково-технічний прогрес і удосконалення засобів виробництва під його впливом, являються, зрештою, основою усіх цих змін. В різних країнах під впливом техніко-технологічних, економічних, соціальних та інших чинників кількісні критерії малого бізнесу суттєво відрізняються.

З іншого, соціально-економічного боку, якісна характеристика малих форм господарювання визначається насамперед їхньою включеністю в систему суспільного поділу праці, формуванням цілісної економічної системи, характером і тісністю зв'язків між підприємствами. Особливості критерія малих форм господарювання в країнах СНД зумовлюються високим рівнем концентрації виробництва, його натуралізацією і слабкими господарськими зв'язками між суб'єктами господарювання. Тому, враховуючи специфіку економіки постсоціалістичних країн, при визначенні малих форм господарювання насамперед слід спиратися на їхні якісні особливості - активність підприємницької діяльності, господарську самостійність, функціонування в конкурентному середовищі.

Виходячи з викладеного, малі форми господарювання /МБГ/ можна визначити як відособлені первинні організаційно-господарські ланки, що становлять масову основу економіки, зайняті активною підприємницькою діяльністю і функціонують в конкурентному середовищі; кількісні характеристики яких /чисельність зайнятих, розмір капіталу, обсяг господарського обігу та ін./ визначаються загальною розмірною структурою економіки, відповідних її галузей та виробництв і не перевищують їхнього середнього рівня.

Функції МБГ визначаються загальним станом соціогосподарської системи, її кількісними і якісними характеристиками, що виявляється в комплексній взаємодії великої кількості факторів. Зокрема на критерії і функції МБГ впливають розмірна структура економіки, техніко-технологічний рівень виробництва, розвинутість ринку та його структура, характер соціально-економічних завдань, що вирішуються суспільством, державна політика щодо малого бізнесу та багато інших. Як свідчить досвід, навіть в окремих розвинутих країнах суттєво відрізняються умови функціонування та роль МБГ. Тим більше необхідно розрізняти особливості функціонування малого бізнесу в розвинутих, постсоціалістичних країнах і країнах, що розвиваються.

Разом з тим, слід виділити більш глибокі та глобальні функції МБГ, їхній вплив на економіку в цілому. МБГ становлять своєрідний фундамент, на якому виростають більш високі рівні господарства, і який значною мірою визначає структуру всієї економіки. З додатку до великомасштабного виробництва МБГ перетворилися на структуроутворюючий елемент економіки, що забезпечує її ефективність. Висококонкурентна природа МБГ визначає конкурентність ринкової економіки як її найважливішу відзнаку. Важливою функцією малого бізнесу є підтримання сталості всієї економічної системи як через утворення необхідної кількості господарських ланок і тісних зв'язків між ними, так і через забезпечення гнучкості, мобільності економіки, її відповідності сукупним суспільним потребам.

МБГ виступають інтегруючим, зв'язуючим елементом, заповнюють проміжки, вакуум між великими корпораціями, формуючи тим самим цілісну економічну систему. Оскільки економіка є органічною

єдність централізованої /в тій чи іншій мірі/ і саморегульованої підсистем, то МДГ є основою останньої. Тим самим МДГ сприяють установленню оптимуму зовнішнього /державного/ і внутрішнього /саморегулювання/ механізмів регулювання економіки.

МДГ в постсоціалістичних країнах виконують і специфічні функції. Насамперед, логіка розвитку ринку і логіка розвитку МДГ співпадають. Історично і генетично розвиток дрібних товаровиробників став вихідним пунктом формування товарного виробництва та його еволюції до сучасної ринкової економіки. Тому розвиток МДГ, виступаючи результатом, наслідком поглиблення суспільного поділу праці та усупільнення виробництва, являється критерієм становлення ринкових відносин, вихідним пунктом цього процесу. Тільки на основі малих підприємств можливе утворення "критичної маси", виникнення ринкового середовища і ринкових механізмів, конкуренції.

Масштаби і гнучкість структури, різноманітність і динаміка малих форм господарювання, їхня взаємозумовленість, рухливість меж між різними типами утворень – все це перетворює мале підприємство в середовище, яке постійно стимулює конкуренцію суб'єктів ринку. Підвищена мобільність, гнучкість МДГ особливо важливі в період становлення ринкових відносин, подолання притаманної економіці постсоціалістичних країн інертності, консерватизму і слабкої сприйнятливості до технічних досягнень.

Для високомонополізованої економіки постсоціалістичних країн першорядне значення має внесок малого бізнесу в формування конкурентного середовища. Малий бізнес антімонопольний за самою своєю природою, що виявляється в різних аспектах його функціонування. Через численність елементів, що його утворюють, та їх високу динаміку він набагато менше схильний до монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, за умов вузької спеціалізації та застосування найновіших досягнень техніки і технології, МДГ виступають як серйозний конкурент, що підриває монопольні позиції великих корпорацій. Саме ця властивість малого бізнесу відіграла провідну роль в послабленні, а інколи і в подоланні промислово розвинутих країнами властивої великому капіталу тенденції до монополізації та затримки технічного прогресу.

Дуже важлива роль належить малому бізнесу в переході від штучно спрощеної, лінійної структури економіки до складної, взаємозалежної, ринкової економічної структури, значно більше орієнтованої на потреби населення. Через збільшення кількості та різноманітності суб'єктів господарювання, а також їхню взаємозалежність і взаємозумовленість формується оптимальна розмірна, просторова і функціональна структура економіки, підвищується її сталість та сбалансованість.

За умов відсутності вільних капіталів і коштів у населення, досвіду підприємницької діяльності та відповідних кадрів, формування ринкових структур на засадах малих форм господарювання - це не тільки найдешевший, але й найбільш швидкий і реальний шлях до ринку.

В другій главі дисертаційного дослідження розглядаються умови становлення і розвитку малих форм господарювання в Україні. Серед них провідна роль належить роздержавленню і приватизації як основі формування ринкового середовища через перетворення і ускладнення структури власності, посилення економічної відособленості та самостійності суб'єктів господарювання. Між приватизацією і розвитком МБГ існує складна взаємодія, прямі та зворотні зв'язки, що мають особливості на різних етапах реформи. Спочатку приватизація розвивається у напрямі кількісного народжування відособлених суб'єктів господарювання, особливо недержавних, тобто "вниз". Створюється "перший поверх" ринкової економіки - мале і середнє підприємництво. Це відбувається шляхом комерціалізації діяльності підприємств усіх форм власності, насамперед в сфері послуг, торгівлі, громадського харчування, виробництва товарів народного споживання. Головний ефект приватизації на першому етапі досягається не стільки зміною власника, скільки кардинальною зміною режиму господарювання: наданням підприємствам господарської самостійності та відповідальності, включаючи відмову від постійних державних субсидій. Таким чином формуються пераїсні ринки, виробник перетворюється на ринкового суб'єкта, активізується ринкове поведінка, тим самим створюються умови для розвитку МБГ.

На наступному етапі відбуваються системні зміни у відносинах власності шляхом "великої" приватизації, налагодження гори-

зонтальних зв'язків і взаємодії між суб'єктами ринку, їхньої "селекції", переходу від "ринку продавців" до "ринку покупців".

Вплив приватизації на формування ММГ відбувається в кількох напрямках: прямим і посереднім способом. Головний і найбільш глибокий вплив приватизації – утворення сприятливого економічного середовища для існування та розвитку ММГ. Це відбувається шляхом активізації стимулів трудової та підприємницької діяльності /внутрішній фактор/, а також створення елементів економічного суперництва, конкуренції /зовнішній фактор/. Тому приватизація об'єктів державної власності сама по собі не здатна створити ММГ і забезпечити їхній розвиток. Утворення потужного недержавного сектора в постсоціалістичних країнах, і в Україні у тому числі, пов'язане не тільки і не стільки з приватизацією того, що маємо, не із руйнуванням державного сектору, а з утворенням умов для виникнення нових виробництв, з під'ємкою підприємництва, з формуванням критичної маси виробників та власників. Формування багатуокладної економіки в країні, де фактично панував один уклад, не може проходити шляхом простого перетворення державного сектора в приватний – це буде той самий спрощений одноукладний варіант. Необхідне утворення поряд з державною, недержавних форм власності та суб'єктів господарювання шляхом їхнього прискореного розвитку.

Проведений аналіз свідчить про те, що перший етап реформи у вигляді комерціалізації в Україні не завершено. Його головне завдання – створити умови для формування широкої мережі недержавних суб'єктів і тим самим для подальшого розвитку приватизації – не вирішено, що буде негативно впливати і на "велику" приватизацію. Через надзвичайно низькі темпи малої і практичну відсутність "великої" приватизації виникнення малих підприємств на місці державних поки що не відіграє суттєвої ролі в економіці України. В ситуації, що склалася, необхідна більш активна політика держави в приватизаційних процесах, стимулюванні розвитку і селекції ММГ.

Виходячи з проведеного теоретичного аналізу та узагальнення практики функціонування ММГ пропонуються такі основні напрями активізації їхньої діяльності та підвищення ролі в створенні основ ринкової економіки.

1. Для вирішення широкого кола проблем становлення МБГ необхідно створення комплексної системи їхньої підтримки і регулювання, виходячи з науково обгрунтованої концепції розвитку малого підприємництва в Україні. Теоретичну основу концепції повинно скласти положення про двоїсту природу МБГ, що виступають як відносно відособлений, специфічний сектор економіки і як системоутворюючий, інтегральний елемент цілісної економічної системи. Система повинна охоплювати всі сторони функціонування малого підприємництва як інтегральної частини народногосподарської структури, тобто питання техніко-технологічні, економічні, соціальні, організаційні, правові, екологічні тощо. На основі концепції розробляється базова програма підтримки і регулювання малого бізнесу, яка потім конкретизується в програмах /підпрограмах/ по галузевих, функціональних, регіональних та інших напрямках.

2. З метою координації діяльності всіх ланок і органів по розвитку малого бізнесу в функціональному, галузевому і регіональному напрямках доцільно створення спеціалізованого Комітету підтримки МБГ, що займається виключно цим видом діяльності та має достатні повноваження і розвинуті регіональні структури. Крім того, в структурі основних міністерств і відомств доцільно виділити підрозділи, які б займалися реалізацією політики щодо МБГ. При цьому частина бюджетних коштів міністерств і відомств повинна виділятися на ці цілі.

3. Для своєчасного і кваліфікованого правового забезпечення діяльності МБГ необхідно, за прикладом інших країн, створення в структурі Верховної Ради України комісії /підкомісії/ з проблем законодавчого забезпечення даного сектору економіки.

4. Законодавчу базу слід формувати на засадах базового закону про МБГ, що визначає загальні правові параметри їхнього функціонування, і ряду законів з окремих напрямків діяльності - фінансово-кредитної, інвестиційної, інноваційної та інших. За таких умов ліквідується внутрішня суперечність законів, з'являється можливість вносити корективи в закони і приймати нові по мірі розвитку соціально-економічної ситуації, не порушуючи при цьому загальні засади функціонування МБГ, закладені в базовому законі.

5. Процес приватизації слід у значно більшій мірі пов'язувати і погоджувати з розвитком МБГ, забезпечити їхню односторонність. Для цього в програмі приватизації /особливо малої/ слід передбачати конкретні завдання з розвитку малого бізнесу як шляхом перетворення державних підприємств, так і за рахунок коштів, отриманих від приватизації.

6. Головною проблемою функціонування МБГ в початковий період є нестача фінансових ресурсів. Враховуючи, що в умовах соціально-економічної кризи пряме збільшення фінансових ресурсів практично вичерпане, можливий лише їхній перерозподіл на користь МБГ шляхом:

- скорочення державної фінансової підтримки неефективних і збиткових підприємств;
- збільшення частки коштів від приватизації, особливо малої, що використовуються на фінансування малого бізнесу;
- концентрації фінансових ресурсів самих підприємців і використання їх на розвиток МБГ.

Доцільно також обмежені кошти Національного фонду підтримки підприємництва і розвитку конкуренції, в основному, використовувати для страхування малого бізнесу, що буде сприяти залученню додаткових кредитних ресурсів і активізації діяльності МБГ.

Реалізація такої програми дозволить прискорити темпи ринкових перетворень, зміну структури виробництва і споживання, створення недержавного сектору, вирішення соціальних завдань.

За темою дисертації опубліковані такі роботи:

1. Попов В.М., Прутська О.О. Малі економічні форми в структурі сучасного суспільного виробництва//Питання політекономії: Респ. міжвід. наук. збірник. Вип.№219. - К.: Вид-во "Либідь", 1992. - 0,45 д.а.

2. Прутская Е.А. Малое предпринимательство как фактор формирования рыночной среды//Торговля в условиях рынка: Сб. науч. трудов КТЭИ.- К.: КТЭИ, 1992.- 0,5 д.а.

3. Мороховский Ю.П., Прутская Е.А. О подготовке кадров для малого бизнеса//Рынок і проблеми гуманітарної підготовки економічних кадрів у видій школі: Тези доп. респ. науково-метод. конф. - К.: НМК ВО.- 1992.- 0,15 д.а.

4. Мороховский В.П., Прутская Е.А. О создании рыночной инфраструктуры//Проблемы экономики, анализа и аудита в условиях рынка и разгосударствления собственности: Тез. докл. научно-метод. конф., сентябрь 1992 г. - Винница: КТЭИ.- 1992.- 0,15 д.а.

5. Прутська О.О. Проблеми та перспективи малого бізнесу в Україні//Проблеми переходу України до ринкових відносин: Тези доп. науково-практ. конф., червень 1993 р.- Вінниця: ВПІ.- 1993.- 0,2 д.а.

ПРУТСКА ОЛЕНА ОЛЕКСІЇВНА

**МАЛІ ЕКОНОМІЧНІ ФОРМИ В СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО
ГОСПОДАРСТВА**

Підп. до друку 22.03.94. Формат 60 x 84/16. Папір друк. Офс.друк.
Ум. друк. арк. 1,05. Ум. фарбо-відб. 1,17. Обл.-вид. арк. 1,00.
Тираж 100 пр. Зам. 94.

РВВ КТЕІ Дільниця оперативного друку
253156, Київ-156, вул.Кіото, 19

ЗНБ

AB 29.786